

A
Művészet

HÁBORÚJA

STEVEN PRESSFIELD

A MŰVÉSZET HÁBORÚJA

Nyerd meg a Belső Kreatív Harcot

STEVEN PRESSFIELD

ROBERT MCKEE ELŐSZAVÁVAL

STEVEN PRESSFIELD

TOVÁBBI KÖNYVEI

The Profession (2011)

Vadászat Rommelre

Az afgán hadjárat

The Virtues of War

Last of the Amazons

A háború hullámai

A tűz kapui

Bagger Vance legendája

FORDÍTOTTA: VÖRÖS AMADEA

COPYRIGHT © 2002 STEVEN PRESSFIELD
MINDEN JOG FENNTARTVA
ALL RIGHTS RESERVED

HUNGARIAN TRANSLATION © 2016 VÖRÖS AMADEA
MINDEN JOG FENNTARTVA
ALL RIGHTS RESERVED

A FORDÍTÁS AZ ALÁBBI KIADÁS ALAPJÁN KÉSZÜLT:

THE WAR OF ART
Winning The Inner Creative Battle

RUGGED LAND LLC.
276 CANAL STREET - FIFTH FLOOR - NEW YORK CITY - NY 1003 - USA

MAGYAR NYELVEN KIADJA:

APOLLO KIADÓ
www.apollokiado.hu

ISBN 978-963-12-7733-3

MINTA

BERNAY

részére

ELŐSZÓ

írta Robert McKee

Steven Pressfield nekem írta *A művészet háborúját*. Kétségtelenül neked is írta, de tudom, hogy kifejezetten értem tette, mert olimpiai rekordokat döntök a dolgok halogatásában. Tudok halogatni azzal, hogy a halogatási problémámon gondolkodom. Sőt, tudom halogatni még a halogatási problémámról való gondolkozást is. Ezért kért arra az az ördögös Pressfield, hogy *határidőre* írjam meg az előszót, mert tudta, hogy akármennyit is késlekedek, előbb-utóbb úgyis neki kell veselkednem a munkának. A lehető legutolsó órában meg is tettem, és ahogy átlapoztam az Első Könyvet, „Az Ellenség Meghatározását”, minden oldalról magamat láttam büntudatos szemekkel visszaneézni. Aztán a Második Könyv haditervet adott a kezembe; a Harmadik Könyv pedig a győzelem vízióját; és ahogy becsuktam *A Művészet Háborúját*, elárasztott a pozitív nyugalom. Már tudom, hogy megnyerhetem ezt a háborút. És ha én megnyerhetem, akkor te is.

Az Első Könyv elején Pressfield elnevezi a kreativitás ellenségét Rezisztenciának. Ez az ő átfogó kifejezése mindarra, amit Freud halálösztönnek nevez - az emberi természetben lakozó pusztító erő, ami felüti a fejét valahányszor megerőltető, hosszú távú kihívást jelentő tettek sorozatával nézünk szembe, amelyek ténylegesen jót tehetnek nekünk, vagy másoknak. Aztán lajstromot készít Rezisztencia számtalan megjelenési formájáról. Fel fogod ismerni egytől egyig mindet, mert ez az erő mindannyiunkban ott lakik - önszabotálásként, önbecsapásként, önpusztításként. Mi, írók úgy ismerjük, mint „írói válság”, egy bénult állapot, amelynek tünetei visszataszító viselkedési formákat ölthetnek.

Néhány évvel ezelőtt mély írói válságba kerültem, hát mit tettem? Kitaláltam, hogy felpróbálom az összes ruhámat. Hogy bebizonyítsam, mekkora véglény bírok lenni, minden pólót, nadrágot, pulóvert, dzsekit és zoknit felvettem, és kupacokba válogattam őket: tavasz, nyár, ősz, tél, Vöröskereszt. Aztán ismét felpróbáltam mindet, ezúttal besorolva őket, hogy tavaszi laza, tavaszi alkalmi, nyári laza... Két nap után azt hittem, megőrülök. Akarod tudni, hogy mivel gyógyítható az írói válság? Hát nem a pszichiáterednél tett látogatással. Mert, ahogy Pressfield bölcsen rámutat, „támogatást” keresni Rezisztencia legcsábítóbb formája. Nem, a gyógyír a Második Könyben található: „Válj profivá”.

Steven Pressfield a megtestesült profi. Ezt onnan tudom, hogy számtalanszor hívtam el úgy a *Bagger Vance Legendája* szerzőjét golfozni, hogy bár vonzotta a dolog, de mégis elutasított. Miért? Mert dolgozott, és mint bármelyik író, akinek valaha is volt golfütő a kezében tudja, hogy a golfozás az időhúzás egy mesésen fertőző formája. Más szóval Rezisztencia. Steve tehát vasfegyelemmel rendelkezik.

Kiolvastam Steve-től *A tűz kapuit* és a *Háború hullámain*, mikor Európában utaztam. Hát, nem vagyok egy sírásra hajlamos fickó; nem sírtam könyvön *A vörös póni* óta, de ezek a novellák megérintettek. Azon kaptam magam, hogy kávézóknban ülök és visszafojtott könnyeken át olvasok a görögök önzetlen bátorságáról, akik a nyugati civilizációt formálták és őrizték. Ahogy a gondosan összefűzött próza mögé néztem, éreztem az emberi természet és társadalom ismeretének, és az élénk leíró részleteknek a mélységét, és lenyűgözött mindaz a munka, ami ennek a kimagasló alkotásnak a talapzatát képezi. Nem vagyok egyedül ezzel az elismeréssel. Amikor megvettem a könyveket Londonban, úgy hallottam, hogy Steve novelláit már az oxfordi történelem professzorok is javasolják a diákjaiknak, mondván, hogy ha jobban meg akarják ismerni, milyen volt az élet a klasszikus Görögországban, olvassanak Pressfield-et.

Hogyan tesz szert egy művész ekkora hatalomra? A második könyvben Pressfield napról napra, lépésről lépésre vázolja fel a szakember hadjáratát: felkészülés, rend, türelem, kitartás, cselekvés a félelem és kudarc árnyékában is – semmi kifogás, semmi szarozás. De Steve briliáns észrevételei közül a leglényegesebb, hogy egy profi első-, másod- és utósorban is a szakma mesteri elsajátítására összpontosít.

A Harmadik Könyv, „A Felső Birodalom” az Ihletről szól, arról a magasztos eredményről, ami azoknak a szakembereknek a veteményesében virágzik, akik a nyakukba veszik a hámot és szántják a mesterségük talaját. Pressfield szavaival élve: „Amikor napról napra nekiállunk dolgozni, erő összpontosul körénk. ... olyanok leszünk, mint a mágnes, ami vonzza a vasszemcséket. Ötletek jönnek. Felismerések születnek.” Ebben, az Ihlet *hatásában* Steve és én teljesen egyetértünk. Valóban döbbenetes képek és ötletek jönnek úgy, mintha a semmiből bukkannának elő. Ezek a látszólag spontán bevillanások annyira lenyűgözőek, hogy nehéz elhinni, hogy a mi gyarló énünk teremtette őket. De akkor vajon honnan származnak a legjobb ötleteink?

Ezt a kérdést, az Ihlet *eredetét* látjuk másként Steve-vel. Az Első Könyvben Steve az evolúciós gyökereken keresztül vezeti vissza Rezisztenciát a génekig. Egyetértek. Genetikus eredetű. Ez a negatív erő, vagyis a kreativitással szembeni sötét ellenállás mélyen az emberi mivoltunkba van ágyazva. Viszont a Harmadik Könyvben nézőpontot változtat, és az Ihlet eredetét nem az emberi természetben, hanem a „felső birodalomban” keresi. Aztán költői hévvel fejt ki a hitét a múzsákban és az angyalokban. Szerinte az alkotóerő végső forrása emberfeletti. Sokan, talán a legtöbben megindítónak fogják találni a Harmadik Könyvet.

Ezzel ellentétben én úgy hiszem, hogy az alkotóerő forrása a valóságnak ugyanazon a szintjén található, mint a Rezisztencia. Szintén genetikus. Tehetségnek hívják: az a veleszületett képesség, hogy két dolog – képek, ötletek, szavak – között olyan rejtett összefüggéseket találjunk, amit még soha senki nem vett észre azelőtt, és az összekötésükkel alkotunk a világnak egy harmadik, teljesen egyedi művet. Akárcsak az IQ, a tehetség is elődeink ajándéka. Ha szerencsések vagyunk, megörököljük. A szerencsés tehetséges kevesek természetének sötét oldala eleinte ellenáll majd a munkának, amit az alkotóképesség megkíván, de amint elkötelezik magukat a feladat mellett, működésbe lép a tehetséges részük, és döbbenetes eredményekkel jutalmazza őket. Egyértelmű, hogy miért tűnik úgy, mintha a zsenialitás pillanatai a semmiből jönnének: Az elme tudatalatti részéből származnak. Röviden, ha a Múza létezik, szerintem nem suttog a tehetségtelenekhez.

Szóval lehet, hogy Steve és én eltérően látjuk az okozót, de egyetértünk az okozatban: Ha Ihlet éri a tehetséget, akkor igazságnak és szépségnek ad életet. És mikor Steven Pressfield *A Művészet Háborúját* írta, az Ihlet keze mindvégig a vállán pihent.

A MŰVÉSZET HÁBORÚJA

AMIT CSINÁLOK

Felkelek, lezuhanyozok, reggelizek. Újságot olvasok, megmosom a fogamat. Ha vannak elintézendő telefonhívásaim, akkor elintézem őket. Megvan a kávé is addigra. Felveszem a szerencsét hozó munkásbakancsomat és megkötöm a szerencsét hozó cipőfűzőmet, amit az unokahúgom, Meredith adott nekem. Átmegyek az irodámba és beizzítom a számítógépet. A szerencsét hozó kapucnis pulcsim a szék támláján vár a szerencsés talizmánommal együtt, amit egy cigánytól vettem Saintes-Maries-de-la-Mer-ben csupán 8 dollárnyi frankért, és itt a szerencsés LARGO feliratú dögcédulám is, aminek az ötletét megálmodtam. Felveszem. A szótáramon áll egy szerencsés ágyú, amit Bob Versandi barátom hozott nekem a kubai Morro kastélyból. A székem felé irányítom, hogy ihletet lőhessen belém. Elmondom az imámat, a Múza Megidézését Homérosz *Odüsszeia*-jából, amit T.E. Lawrence fordított - az Arábiai Lawrence - és amit drága Paul Rink cimborámtól kaptam, és az egyik polcon hever azzal a bilinccsel együtt, ami az apámé volt, és a szerencsehozó makkal, ami a thermopüli csata helyszínéről származik. Nagyjából fél tizenegy van. Leülök és belevágok. Tudom, hogy fáradok, amikor megjelennek az első elgépelések. Ez nagyjából négy óra elteltével lehet. Elértem a csökkenő megtérülés pontját. Befejezem mára. Elmentem egy lemezre, amit addig írtam, és berakom a lemezt a kocsim kesztyűtartójába arra az esetre, ha netán tűz ütne ki és rohanni kell. Kieresztem a gőzt. Három, fél négy körül jár. Az iroda zárva. Hány oldalt írtam? Nem érdekel. Elég jó lett? Nem is gondolok rá. Csak az számít, hogy befektettem az időmet, és nekifeküdtem amennyire csak tudtam. Csak ez számít, mert ezen a napon, erre az időre legyőztem Rezisztenciát.

AMIT TUDOK

Van egy titok, amit a valódi írók tudnak, de akik csak írók akarnak lenni, azok nem tudják, és ez a titok a következő: Nem az írás a nehéz. Az a nehéz, hogy nekiálljunk az írásnak.

Ami gátolja azt, hogy nekiálljunk, az a Rezisztencia.

A MEG NEM ÉLT ÉLET

A legtöbbünknek kettős élete van. Az élet, amit élünk, és a meg nem élt belső életünk. A kettő között Rezisztencia feszül.

Vettél-e már futógépet, csak hogy utána a padláson porosodjon? Hagytál fel valaha is diétával, jógakurzussal, vagy meditációs gyakorlattal? Futamodtál-e már meg az elől, hogy kialakíts egy új spirituális szokást, vagy elkötelezd magad egy humanitárius cél mellett, és mások szolgálatának szenteld az életedet? Akartál-e valaha is anya, orvos, a gyengék és elesettek segítőtje lenni; választáson indulni, keresztes hadjáratot folytatni a bolygóért, a világbékéért, vagy a környezet védelméért? Láttad-e késő éjszaka annak a valakinek az álmképét, akivé válhatnál, azét a munkáét, amit elvégezhetnél, vagy azt a karakteres lényt, amilyennek lenni rendeltettél? Író vagy-e, aki nem ír, festő vagy-e, aki nem fest, esetleg üzletember, aki sosem kezd el vállalkozni? Akkor ismered Rezisztenciát.

Egy este hevertem,
Hallottam, Papa szól Mamához.
Hallottam, Papa azt mondja, hagyjuk a fiút bugi-vugizni.
Mer' az van benne és annak ki kell jönnie.
— John Lee Hooker, "Boogie Chillen"

Rezisztencia a legmérgezőbb erő a bolygón. Több boldogtalanság gyökerezik benne, mint a szegénységben, a betegségben, vagy akár az impotenciában. Ha megadjuk magunkat Rezisztenciának, eltorzul a szellemünk. Satnyábbak és kevesebbek leszünk tőle, mint amilyenek vagyunk, és mint amilyenek születünk. Ha hiszel Istenben (és én igen), Rezisztenciát gonosznak kell nevezned, mert meggátolja, hogy azt az életet éljük, amit Isten szánt nekünk, amikor mindegyikünket megáldott a saját, egyedi génuszával. A *Géniusz* latin szó; a rómaiak egy belső, szent és sérthetetlen szellemet jelöltek vele, ami öröklik felettünk, és a hivatásunk felé irányít minket. Az

író a *géniuszával* ír; a festő vele fest; mindenki, aki létrehoz valamit, ebből a szent középpontból cselekszik. Ez a lelkünk trónja, a kehely, ami a lehetőségeinket hordozza, a saját csillagunk jelzőfénye és Sarkcsillaga.

Minden Nap árnyékot vet, és a géniusz árnyéka Rezisztencia. Amilyen erőteljesen készlet a lelkünk valaminek a megvalósítására, annyira erős Rezisztencia áll vele szemben. Rezisztencia gyorsabb, mint egy száguldó puszkagolyó, letaglózóbb, mint egy vonat, nehezebb szabadulni tőle, mint a crack kokaintól. Nem vagyunk egyedül, ha Rezisztencia lekaszabolt minket; kiváló nők és férfiak milliói haraptak fűbe előttünk. És a legnagyobb szemétség az egészben: Még csak azt se tudjuk, mi ütött belénk. Én legalábbis nem tudtam. Rezisztencia huszonnégy és harminckét éves korom között tizenháromszor rugdalta oda-vissza a seggemet az északi és a déli sark között anélkül, hogy tudtam volna a létezéséről. Égen-földön kerestem az ellenséget, de pont azért nem vettem észre, mert az orrom előtt volt.

Hallottál már ilyen sztorit: Nő megtudja, hogy rákos, hat hónapja van hátra. Napokon belül felmond a munkahelyén, és elkezdi megvalósítani az álmát, hogy Tex-Mex dalok írjon, amit azért adott fel, hogy családot alapítson (vagy klasszikus görög kultúrát tanul, vagy a belvárosba költözik és AIDS-es kisbabák gondozásának szenteli az életét). Nő barátai szerint megőrült; ő maga sose volt még boldogabb. Itt jön a lábjegyzet. Nő rákja visszafejlődik.

Hát idáig kell, hogy fajuljon a dolog? Magával a Halállal kell farkasszemet néznünk ahhoz, hogy összeszedjük magunkat és szembenézzünk Rezisztenciával? Meg kell, hogy nyomorítsa és torzítsa az életünket, mire felismerjük Rezisztencia jelenlétét? Hányan lettünk alkohol- és drogfüggők, fejlesztettünk tumort és idegbajt, adtuk meg magunkat fájdalomcsillapítóknak, pletykáknak, és kényszeres mobiltelefon-nyomkodásnak egyszerűen azért, mert nem tesszük meg, amire a szívünk, a belső géniuszunk sarkall?

Rezisztencia megsemmisít minket. Ha holnap reggel valamilyen csoda folytán minden kába és öntudatlan lélek azzal az erővel ébredne, hogy megtegye az első lépést az álmai megvalósítása felé, a környék összes pszichiáttere csődbe menne. A börtönök üresen konganának. Az alkohol- és dohányipar összeomlana, velük együtt a gyorskaja, a kozmetikai sebészet, és a szórakoztatóipar is eltűnne, nem is szólva a gyógyszeripari cégekről, a kórházakról, és az egész egészségügyi szakmáról a plafontól a padlóig. A családi erőszak kihalna, ahogy a függőség, az elhízás, a migrén, az idegbeteg autóvezetés, és az utolsó pillanatban olcsó indokkal lemondott randik is.

Nézz a szíved mélyére. Hacsak nem vagyok örült, épp egy csendes kis hang szólal most meg benned, ahogy ezelőtt már tízezerszer is tette, és egy hívó szót súg, ami csak és kizárólag neked szól. Te tudod. Nem kell, hogy bárki is megmondja neked. És hacsak nem vagyok örült, ma sem vagy közelebb ahhoz, hogy a hívás hangja szerint cselekedj, mint voltál tegnap, vagy leszel holnap. Szerinted Rezisztencia nem valóságos? Akkor Rezisztencia el fog temetni téged.

Tudod, Hitler művész akart lenni. Tizennyolc évesen fogta az örökségét, hétszáz koronát és Bécsbe költözött tanulni. Jelentkezett a Szépművészeti Akadémiára, és később az Építészeti Főiskolára. Láttad valaha is egy festményét? Én sem. Rezisztencia legyőzte őt. Nevezd túlzásnak, de akkor is kimondom: könnyebb volt Hitler számára elkezdeni a Második Világháborút, mint szembenézni egy darab festővászonnal.

ELSŐ KÖNYV

REZISZTENCIA

Az Ellenség Meghatározása

Az ellenség egy nagyon jó tanár.

– a Dalai Láma

REZISZTENCIA LEGJOBB SZÁMAI

Következik egy lista azokról a tevékenységekről, amik a leggyakrabban váltanak ki Rezisztenciát, különösebb sorrend nélkül:

- 1.) Írás, festészet, zene, filmművészet, tánc, vagy más kreatív művészet terén dolgozni, akármilyen szokatlan vagy alternatív is legyen az.
- 2.) Befektetés, vállalkozás vagy szervezet indítása haszonszerzési, vagy más céllal.
- 3.) Étrend, vagy egészséges életvitel folytatása.
- 4.) Szellemi fejlődési terv kivitelezése.
- 5.) Bármely tevékenység, aminek a célja a feszebb hasizom.
- 6.) Olyan életút, vagy terv, aminek az a célja, hogy megszabadulj egy egészségtelen szokástól, vagy függőségtől.
- 7.) A tanulás és a tanítás minden formája.
- 8.) Bármely tett, amely politikai, morális vagy etikai bátorságot kíván, beleértve azt is, amikor változtatunk egy hozzánk méltatlan gondolkodásmódon, vagy beidegződésen.
- 9.) Bármilyen törekvés arra, hogy másokon segítsünk.
- 10.) Olyan cselekedetek, amelyek a szív elköteleződésével járnak. A döntés, hogy

megházasodjunk, gyereket vállaljunk, vagy elviseljük egy kapcsolat rögzös szakaszát.

- 11.) Viszontagságokkal szemben is elvi alapokra épülő tartást képviselni.

Más szóval minden olyan tett, amely a hosszú távú gyarapodás, egészség, vagy önbecsülés érdekében háttérbe szorítja a rövidtávú kielégülést. Úgy is mondhatnánk, hogy azok a tettek, amik a magasabb minőségű természetünkből fakadnak az alantasabb helyett. Ezek bármelyike Rezisztenciát vált ki.

Nos, nézzük: mik Rezisztencia tulajdonságai?

MÁSODIK KÖNYV

VEDD FEL A HARCOT REZISZTENCIÁVAL

Válj Profivá

Egy dolog tanulmányozni a háborút,
és más dolog a harcos életét élni.

– arkádiai Telamon,
zsoldos a kr.e. ötödik századból

PROFIK ÉS AMATŐRÖK

A leendő művészeknek, akiken Rezisztencia uralkodik, van egy közös vonásuk. Amatőr módon gondolkoznak. Még nem váltak profikká.

Egy művész profivá válásának pillanata olyan korszakalkotó, mint az első gyermekének a születése. Egy csapásra minden megváltozik. Határozottan kijelenthetem, hogy az életem két szakaszra osztható: a profivá válásom előttire, és az utánira.

Csak hogy tisztázzam: Professzionalista alatt nem orvosokat és ügyvédeket értek - azokat akiknek „végzettsége” van. A Professzionalistára, mint ideára célzok. A szakemberre az amatőrrel szemben. Lássuk a különbségeket.

Az amatőr szórakozásból játszik. A profi megfogható eredményekért.

Az amatőrnek szenvedély a játék. A profinak hivatás.

Az amatőr rész munkaidőben játszik, a profi teljes munkaidőben.

Az amatőr egy hétfélig harcos. A profi a hét minden napján küzd.

Az *amatőr* szó a latin „szeretni” igéből származik. Az általános felfogás szerint az amatőr szeretetből űzi a hivatását, míg a profi pénzért teszi. Én nem így látom. Nézetem szerint az amatőr nem szereti eléggé a játszmát. Ha szeretné, nem a „valódi” foglalkozásától elhatárolva, mellékesen űzné.

A profi annyira szereti a játszmát, hogy neki szenteli az életét. Teljesen elköteleződik.

Ezt értem profivá válás alatt.

Rezisztencia utálja, ha profivá válunk.

HARMADIK KÖNYV

REZISZTENCIÁN TÚL

A Felső Birodalom

Az első kötelességed áldozni az isteneknek és imádkozni hozzájuk, hogy adjanak neked olyan gondolatokat, szavakat és tetteket, amelyek a leginkább kedvessé teszik ez istenek előtt a parancsaidat, és amelyek a lehető legteljesebb szeretetet, dicsőséget és előnyt hozzák magadnak, a barátaidnak és a városodnak.

– Xenophon,
A Lovasság Parancsnoka

ELVONT ANGYALOK

A következő néhány fejezet azokról a láthatatlan szellemi erőkről fog szólni, amelyek támogatnak és megtartanak minket az önmagunk felé tartó utazás során. Tervezek olyan szavakat használni, mint *múzsák* és *angyalok*.

Kényelmetlen ez számodra?

Ha igen, akkor megengedem neked, hogy az angyalokra elvont értelemben gondolj. Vedd úgy, hogy ezek az erők ugyanolyan személytelenek, mint a gravitáció. Talán tényleg azok. Azt ugye nem nehéz elhinni, hogy minden szem magban létezik egy erő, amitől kicsírázik? Vagy, hogy minden kiscicában és csikóban van egy olyan ösztön, ami arra készíti, hogy fusson és játsszon és tanuljon?

Ahogy Rezisztenciára is lehet személyként gondolni (mint amikor azt mondtam, hogy Rezisztencia „szereti” ezt meg azt, Rezisztencia „utálja” ezt meg azt), lehet úgy is tekinteni rá, mint egy természeti erőre, amely épp annyira személytelen, mint az entrópia, vagy a molekulák bomlása.

Hasonlóképpen a növekedésre való készítés is felfogható személyként (mint *daimon*, vagy *génusz*, mint *angyal*, vagy *múzsá*) és felfogható személytelenként, mint az árapály, vagy a Vénusz átvonulása. Bármelyik változat működik, amelyik kényelmes nekünk. Ha az extradimenzionalitás semmiképp sem fekszik neked, gondolj rá „tehetségként”, amit az evolúció programozott a génjeinkbe.

A lényeg, amit be szeretnék mutatni az elméletemmel az, hogy vannak olyan erők, amelyeket a szövetségeseinknek tarthatunk.

Míg Rezisztencia azon dolgozik, hogy ne valósíthassuk meg azt, amire születtünk, vele egyenlő nagyságú és ellentétes erők állnak ellent neki. Ezek a mi szövetségeseink és angyalaink.

A MŰVÉSZ ÉLETE

Született író vagy? Azért jöttél a Földre, hogy festő, tudós, vagy a béke apostola legyél? Végso soron ezt a kérdést csak tettekkel lehet megválaszolni.

Tedd, vagy ne tedd.

Talán segít, ha átgondolod. Ha arra születtél, hogy meggyógyítsd a rákot, vagy hogy megírj egy szimfóniát, vagy hogy feltaláld a hidegfúziót és nem teszed meg, akkor nemcsak, hogy ártasz magadnak, hanem el is pusztítod magadat. Ártasz a gyermekeidnek. Ártasz nekem. Ártasz a bolygónak.

Szégyent hozol az angyalokra, akik vigyáznak rád, és ellene mérsz a Mindenhatónak, aki téged, és csakis téged teremtett meg ezekkel az egyedi adottságokkal, azzal az egyetlen céllal, hogy az emberi fajt egy milliméterrel közelebb vidd az Istenhez visszavezető úton.

A kreatív munka nem önző dolog, vagy figyeleméhség. Hanem egy ajándék a világnak, és benne minden lénynek. Ne csalj ki bennünket az adományodból. Add bele, amid van.

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az író köszöni az alábbiak szíves engedélyét, hogy idézhetett a műveikből:

BOOGIE CHILLEN

Írta: John Lee Hooker/Bernard Besman © 1998 Careers-BMG Music Publishing, Inc. (BMI)

Minden jog fenntartva. Engedéllyel használva.

WORKING CLASS HERO

Szerzői jog 1970 (megújítva) Yoko Ono, Sean Lennon és Julian Lennon. Minden jogosultságot kezel a Sony/ATV Music Publishing, 8 Music Square West, Nashville, TN 37203. Minden jog fenntartva. Engedéllyel használva.

Lawrence Kasdan engedélyével sokszorosítva a THE BIG CHILL © 1983 részlete. Minden jog fenntartva.

THE SEARCHERS

Írta: Frank S. Nugent © 1956

A kiadó és a Trustees of the Loeb Classical Library engedélyével sokszorosítva a XENOPHON: VOLUME VII ~ SCRIPTA MINORA részlete, Loeb Classical Library Vol. 183, fordította E.C. Marchant, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1925, 1968. A Loeb Classical Library® a President and Fellows of Harvard College regisztrált védjegye.

Körülbelül 94 szó (48. old.) Platón PHAEDREUS AND THE SEVENTH AND EIGHT LETTERS c. művéből, Walter Hamilton (Penguin Classics, 1973) fordításában. Copyright © Walter Hamilton, 1973. A Penguin Books Ltd. engedélyével sokszorosítva.

A kiadó és a Trustees of the Loeb Classical Library engedélyével sokszorosítva az ARISTOTLE: VOLUME XIX ~ NICHOMACHEAN ETHICS részlete, Loeb Classical Library Vol. 73, fordította H. Rackham, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1926. A Loeb

Classical Library® a President and Fellows of Harvard College
regisztrált védjegye.

THE SCOTTISH HIMALAYAN EXPEDITION Írta: W. H. Murray ©
1951 J. M. Dent and Sons, Ltd.

A fordító köszöni az író szíves engedélyét a mű fordításához és
sokszorosításához:

THE WAR OF ART Írta: Steven Pressfield © 2002 A jogokat kezeli a
Black Irish Entertainment, Llc. 223 Egremont Plain Road, PMB 191,
Egremont, MA 01230. Minden jog fenntartva. Engedéllyel használva.
Fordította és szerkesztette: Vörös Amadea © 2016